

KARMEL

Karmeliterklostret i Helsingør set fra sydøst med kirkegavlen til højre - og indvendig klostergang sammesteds.

Inden for en 90-årig periode fra 1410 blev der oprettet otte klostre i Danmark for karmeliter-ordenen. I kronologisk rækkefølge: Landskrone, Skælskør, Helsingør, Sæby, Aarhus, Varberg, Sølvborg, Assens. De blev alle nedlagt igen i årene 1530-1536.

Karmeliterklostrets bygninger i Helsingør er bevaret i forbausende god stand og tiltrækker mange besøgende. Efter reformationen fungerede stedet skiftevis som hospital, latinskole, alderdomshjem og siden 1991 som administrationsbygning for Helsingør Stift.

Karmeliterne er opkaldt efter forbjerg Karmel i Kanaans Land (Israel), hvor de i midten af 1100-årene e.Kr. startede som en asketisk eremitbevægelse - inspireret af profeten Elias (o. 860 f.Kr.). Elias (hebraisk: Eljahu) er i Israels historie især knyttet til Karmel og omtales i Første Kongebog.

Jomfru Maria er beskytter af karmeliterordenen, hvorfor alle dens kirker er viet til hende, således også Maria Kirken i Helsingør, der var sammenbygget med og en del af klostret (Vor Frue Kloster).

Sct. Mariæ Kirke i Helsingør blev reddet fra nedrivning efter reformationen, fordi den fra 1576 blev genbrugt som kirke for byens tyske og hollandske indbyggere. I 1662-1663 blev Maria Kirken forsynet med et nyt orgel, som den musikhistorisk berømte organist Diederich Buxtehude (1637-1707) betjente. Efter en nænsom restaurering fremtræder orglet her i 2016 omtrent som på Buxtehudes tid.

Hansestaden Buxtehude ligger på Elbens venstre bred sydøst for Hamborg (Niedersachsen, Landkreis Stade); og mon ikke familienavnet stammer herfra. Efterleddet i Buxtehude (hude) betyder 'en mindre lavvandet flodhavn, sikret med pæle'

(engelsk hithe). Forleddet (buxte) betyder 'stedet med bøgetræer'; år 959 skrevet Buochstaden. På plattysk udtales byens navn Buxthu.

Karmeliter-ordenens latinske navn er 'Ordo Fratrum Beatissimae Mariae Virginis de Monte Carmelo', dvs. 'Brødreordenen viet den allermost velsignede Jomfru Maria fra Karmelbjerg'. I den spansksprogede verden kaldes denne Maria fra Karmel derfor også for Nuestra Señora del Monte Carmelo eller i kortform Virgen del Carmen (Jomfruen fra Karmel). Personnavnet Carmen har sin oprindelse her og bruges hyppigt i Spanien og Latinamerika.

Patriarken af Jerusalem, bosat i Acre, udstedte omkring 1214 en ordensregel for karmeliterne, og fra 1251 fik de en ensartet ordensdragt. Snart fulgte kvinder efter (karmeliter-nonner). I 1560'erne deltes karmeliterne i to grene, en traditionel og en reformeret. De første karmeliter nåede til Tyskland i 1249 (Köln), og i de næste 50 år oprettedes hele 18 karmeliterklostre i landet. I 1802 gennemførtes den såkaldte sækularisering i de tysksprogede lande, der var under fransk dominans, og dette afstedkom omfattende klosterlukninger, herunder karmeliterklostre.

Virgen del Carmen har en særlig status i Sydamerika, eksempelvis som 'Patrona de Chile': en tradition, der har sin oprindelse i de lokale hæres seire over de spanske kolonialstyrker på begge sider af Andesbjergene i begyndelsen af 1800-årene. I det sydvestlige Uruguay grundlagdes ligefrem en by med navnet Carmelo i 1816, og her fejres Virgen del Carmen med et stort optog hvert år den 16. juli.

Bjergknolden Karmel ved Middelhavet består bl.a. af kalksten (hævet

havbund), der indeholder flint, som kunne bruges til redskaber. Regnvandet opløser kalken, så der opstår huler. Nordsiden af Karmel hæver sig brat fra sletten som en høj mur (geologisk forkastning / brudlinje). I Karmel området findes ideelle huler, som forhistoriske mennesker i ældre stenalder (palæolitikum) opsøgte for at beskytte sig mod vejr og vind - og vilde dyr. Rester af fortidsmennesker er fundet i hulerne Kebara og Es Skhul, og de ældste fund går mere end 100.000 år tilbage i tid.

Mod syd skråner Karmel blidt og venligt ned mod Sharon Sletten, og det kunne være denne side af højdedraget, der er ophav til navnet Karmel, der populært tolkes som 'El's Vingård'. Dog mangler konsonanten alef i den hebraiske måde at skrive Karmel på; og da alef er første bogstav i gudenavnet El, er der problemer ved denne tolkning.

Det er derfor sandsynligt, at navnet Karmel ikke har noget med gudenavnet El at gøre. I Gesenius / Buhls hebraisk-tyske ordbog (1915/1962) oversættes Karmel med 'have', især 'frugthave', eventuelt 'havelignende skov'. Roden k-r-m (uden bogstavet l) betyder 'vinplante' eller 'vingård'. Karmel er i øvrigt også navnet på en bjergby vest for Dødehavet i Juda-stammens område. Den nævnes i Josuabogen 15,55 og i Første Samuelsbog 25,5. Det er ikke altid muligt at finde frem til et stednavns oprindelige betydning, da dets rødder kan ligge langt tilbage i tid. Tænk blot på danske ønavne som Hven, Samsø, Als m.fl.

Karmel var fra gammel tid en naturlig grænse i landskabet; så kun i særlige tilfælde blev denne barriere forceret af hære for at bekæmpe en fjende på den anden side. Farao Thutmoses 3. overskred Karmel ved

midten af det 15. århundrede f.Kr. for siden at sejre over en koalition af kanaanæiske bystater. Dette slag stod ved byen Megiddo nord for Karmel. Et nyt slag fandt sted ved Megiddo i 609 f.Kr.

Det højeste punkt på Karmel er 546 meter over havet. Nærheden til Middelhavet forerger for rigelig med nedbør, så området er grønt året rundt. Ikke mærkeligt, at det virkede tiltrækkende - også på dyrene, som så blev jaget og dræbt af menneskene.

Denne del af Levanten har de seneste 50 år været i fokus, når det gælder at forstå overgangen fra jæger/samler-kulturen til den begyndende agerbrugskultur (neolitiseren). Denne mellemfase kaldes epipalæolitikum, dvs. 'efter-ældre-stenalder'.

Hulen Kebara i Karmel området lagde navn til en hel tidsalder (18.000-12.500 f.Kr.). Kebara-kulturen er kendetegnet ved mikrolitter af flint til at skære græsstrå (korn) og kværne til at male korn med. Kebariterne jagede gazeller med bue og pil og holdt hunden som husdyr. Kebara afløstes af Natuf-kulturen (12.500-9500 f.Kr.), hvor en begyndende bofasthed synes at være indtrådt. Klimaet dengang var fugtigt og mildt med åbent skovlandskab. Efter Natuf fulgte neolitikum (bondestenalderen), i begyndelsen uden keramik, hvorfor den kaldes før-keramisk neolitikum (ppna og ppnb), tidsfæstet til perioden 9500-6000 f.Kr.

Det svarer nogenlunde til Maglemose-kulturen (9000-6400 f.Kr.) på vore breddegrader. Dengang var Skaane sammenvokset med Sjælland (og Fyn-Jylland) og i den modsatte ende med Småland, Vestergyllen og Østergyllen. Nordøst herfor var der hav. *kjh*